

Dierenarts Nienke Bijvoets en Mona de Keizer hebben beiden een eigen praktijk als gedragstherapeut voor katten. Ze zijn aangesloten bij diergedragsspecialist Tinley en schrijven artikelen over katten-gedrag op basis van wetenschappelijke inzichten.

Kattenkwaad!

Over agressie bij katten

Agressie is een veelvoorkomend gedragsprobleem waarmee eigenaren door de dierenarts worden doorverwezen naar een gedragstherapeut of waarvoor eigenaren zelf hulp inroepen. Toch zijn katten van nature conflictvermijdende dieren. Hoewel katten strategieën ontwikkeld hebben om confrontaties zoveel mogelijk uit de weg te gaan, maakt agressie wel deel uit van hun natuurlijke gedragsrepertoire. Wat is agressie en waarom vertonen katten agressie in bepaalde situaties? Wat kun je eraan doen en hoe ga je ermee om? Deze vragen beantwoorden we in dit artikel.

Deze kat vertoont tekenen van agressie en angst. Let op de platte oren, de open bek omdat de kat blaast, de uit elkaar staande haren op de rug, de grote pupillen en de lage lichaamshouding. Foto: Yvon Sweere

Het is lastig om op een foto te zien of katten samen spelen of vechten. De kat aan de linkerkant ligt op zijn zij met gespreide poten en tenen en uitgeslagen nagels. Hij neemt een defensieve houding aan. De pupillen zijn niet sterk verwijd en zijn haren staan niet overeind. Ook de staarhouding is niet opvallend agressief of angstig. De kat rechts op de foto houdt zijn oren iets opzij en naar achteren gedraaid en lijkt licht achterover te leunen. Foto: Marieke van der Burgt

Het woord agressie stamt af van het Latijnse woord *adgredior/aggredior*: ergens gericht opaf gaan. Agressie maakt onderdeel uit van het normale gedragsrepertoire van alle diersoorten, inclusief de mens. Het is dus niet abnormaal als een kat af en toe agressie vertoont. Als deze agressie echter bijna dagelijks of zelfs meerdere malen per dag voorkomt of extreem hevig is, is het wel belangrijk te onderzoeken waardoor de kat agressie inzet. Deze agressie kan verergeren of tot een plotselinge hevige uitbarsting komen. Het is voor alle partijen beter om dat te voorkomen. Bij agressie bij katten wordt vaak gedacht aan gevechten en verwondingen, maar ook het staren naar een andere kat is een uiting van agressie.

Naast opvallende openlijke agressie kan agressief gedrag dus ook veel subtieler zijn. Er zijn diverse gedragingen die we bij agressie zien, zoals fixeren (langdurig ononderbroken staren), blazen, sissen, grommen, janken, gillen, krijsen, spugen, met de voorpoten slaan, bijten en vechten. In het algemeen geldt dat het inzetten van agressie een doel heeft, of dat het een uiting is van bijvoorbeeld opgebouwde spanning of angst.

Bij offensieve agressie verkleint een kat de afstand tot een andere kat (mens, hond) door middel van dreigend naderen en eventueel aanvallen, bijvoorbeeld om de ander uit zijn territorium weg te jagen.

Bij defensieve agressie probeert een kat door meer passieve gedragingen, zoals blazen, sissen, krabben of slaan bij toenadering, een andere kat (mens, hond) juist op afstand te houden of zichzelf te verdedigen. De context waarin agressief gedrag wordt uitgevoerd, zegt veel over de onderliggende motivatie voor de agressie. Daarnaast zegt ook de lichaamstaal van de kat daar iets over. Naast agressief kan een kat tegelijkertijd bijvoorbeeld ook angstig zijn. Dit zal meestal aan de lichaamshouding en gezichtsuitdrukking van de kat te zien zijn. Je ziet dan naast uitingen van agressie ook uitingen die op angst duiden, bijvoorbeeld grote pupillen, opzij en omlaag gehouden oren en een lagere lichaamshouding.

Vormen van agressie

Er zijn diverse vormen van agressie. De agressieve gedragingen kunnen hetzelfde zijn, je kunt dus aan de gedragingen niet zien om welke vorm van agressie het gaat.

Om te kunnen bepalen welke vorm van agressie een kat vertoont, zul je moeten onderzoeken wat de context van het agressieve gedrag is en welke factoren een rol spelen. Voor de gemiddelde katteneigenaar is dit meestal heel lastig.

Toch is het heel belangrijk om te weten welke vorm van agressie de kat vertoont. Alleen als je precies weet wat er aan de hand is, is het mogelijk om het agressieve gedrag gericht aan te pakken. Een verkeerde aanpak van agressie bij de kat kan juist een toename van agressief gedrag veroorzaken.

Een kattengedragsdeskundige kan helpen om een goede analyse te maken van het gedrag van de kat en advies geven over een verantwoorde aanpak. Een kat die bijvoorbeeld te weinig wordt uitgedaagd en zijn energie niet kwijt kan, kan de eigenaar aanvallen. Dit kan heel bedreigend zijn voor een eigenaar. Als je zo'n kat opsluit in een kamer is de kans groot dat de agressie toeneemt. De kat heeft dan namelijk nog minder mogelijkheden om zijn energie kwijt te kunnen.

Bij een kat die vanuit angst de eigenaar aanvalt, is het juist wel raadzaam om de kat in een aparte kamer te plaatsen. De angstige kat kan daar dan tot rust komen en vanuit die

situatie is het mogelijk om – onder begeleiding van een professioneel gedragstherapeut – aan de slag te gaan met de angst en de agressie.

Jong geleerd...

Katten leren op jonge leeftijd in contact met nestgenootjes en de moederpoes om tijdens spel niet te hard te bijten en niet met nagels uit te spelen. Sociaal spel zien we bij kittens op een leeftijd tussen vier en veertien weken. Op een leeftijd van vier weken is krabben of bijten meestal nog niet pijnlijk, daarna vaak wel. Een kitten dat hard gebeten wordt door zijn nestgenoot, zal stoppen met spelen of defensief reageren, waardoor de ander afleert om hard te bijten of te krabben.

Het is soms lastig om te onderscheiden of volwassen katten met elkaar spelen of echt vechten met elkaar. Spel tussen katten is te onderscheiden van agressie doordat er bij agressie ook geluiden worden gemaakt door één of beide katten. Het gedrag van katten die vechten is meestal ook iets fanatieker. Nog een aanwijzing dat katten met elkaar spelen is dat katten tijdens spel wisselen van rol als achtervolger of achtervolgde.

Het is belangrijk een kitten te leren spelen met speeltjes en niet met handen of voeten. Als een kitten eenmaal

Deze kat ziet een buurkat in 'zijn' tuin. Hij loopt langzaam op de vreemde kat af. Je kunt zien dat hij het spannend vindt aan zijn opgezette haren op de rug en de opgezette staart. Zijn lichaamshouding vertoont ook tekenen van agressie: zijn achterkant is hoger dan zijn voorkant en zijn staart is met een boogje naar beneden gericht. Foto: Mona de Keizer

Agressie tussen katten onderling: wat kun je als eigenaar doen?

- Plaats de katten in aparte kamers en zorg ervoor dat ze elkaar niet kunnen zien. Zet de katten niet te snel weer bij elkaar. Probeer na ongeveer een dag hoe ze op elkaar reageren als ze elkaar op grote afstand zien. Als een van de katten begint met grommen, blazen of staren, houd de katten dan nog gescheiden. Probeer na een dag of drie nog een keer of de katten nu zonder agressie bij elkaar kunnen. Als dat niet het geval is, zul je de katten in kleine stapjes moeten herintroduceren.
- Straf de kat(ten) niet voor het agressieve gedrag. Dit zorgt vaak voor verdere toename van zowel de spanning als de agressie.
- Let ook op subtiele uitingen van agressie, zoals staren. Als er regelmatig subtielere uitingen van agressie zijn kan dit ook veel spanning bij de katten opleveren.
- Haal katten die agressie naar elkaar vertonen altijd uit elkaar. Het slechtste advies is om de katten het samen uit te laten vechten. Dat lost niets op, het maakt de situatie alleen maar erger. Meestal zie je dan dat de agressie tussen de katten toeneemt of dat een van de katten heel bang wordt en zich niet meer in huis durft te bewegen.
- Als je een nieuwe kat in huis erbij neemt, zorg er dan voor dat de introductie tussen de twee katten in kleine stapjes plaatsvindt. Je hebt maar één keer de mogelijkheid om de katten een eerste indruk van elkaar te laten krijgen. Als er eenmaal een negatieve associatie tussen de katten is ontstaan (en dat kan al bij de eerste aanblik zijn) wordt het meestal lastiger om de katten alsnog aan elkaar te laten wennen. Zie: www.mijnkatisagressief.nl onder het kopje 'Praktische tips' voor een introductieschema dat je kunt volgen om de katten langzaam aan elkaar te laten wennen.

geleerd heeft dat hij handen of voeten mag aanvallen, dan is dat gedrag soms moeilijk af te leren. Een volwassen kat van vijf kilo die je handen aanvalt en hard doorbijt, is niet leuk meer. Voorkomen is beter dan genezen!

Agressie interpreteren

Katten zijn in het algemeen conflictvermijdend. Meestal proberen katten met geluiden (blazen, grommen, gillen) en lichaamshouding (zich groot maken) te voorkomen dat een ontmoeting met een andere kat daadwerkelijk tot een gevecht komt. Ook naar mensen toe laten katten merken dat ze 'iets' niet willen. Bijvoorbeeld als een kat geaaid wordt en dan 'opeens' in je hand bijt. De kat geeft dan aan dat hij niet geaaid wilde worden of niet zo lang geaaid wilde worden. Meestal heeft een kat in zo'n situatie al meer of minder subtiele signalen afgegeven, zoals met de oren heen en weer bewegen, de staart bewegen, omkijken en toenemende spierspanning. Als degene die aait hier niet op reageert en gewoon doorgaat met aaien, kan de kat blazen en naar de hand bijten. Wees dus alert op de subtiele signalen van

de kat en voorkom dat de kat agressie in moet zetten om te laten weten wat hij graag wil.

Een kat die agressie vertoont en succes heeft met zijn gedrag, zal dit agressieve gedrag blijven vertonen. Het agressieve gedrag kan zelfs toenemen. Denk bijvoorbeeld aan een kat die blaast als iemand zijn hand uitsteekt om de kat te aaien. Die persoon schrikt van het blazen en haalt zijn hand weg. Hierdoor leert de kat dat die 'enge' of 'vervelende' hand weggaat als hij blaast. De kat kan het gedrag vaker in gaan zetten om dit doel te bereiken. Soms kunnen katten een bepaalde agressieve reactie of gedraging ook in een andere context gaan uitvoeren.

Je kunt nooit zeker weten dat een kat die agressief gedrag heeft vertoond, dit gedrag nooit meer zal laten zien. Helaas komen wij in onze praktijk tegen dat een agressieve kat uit huis moet worden geplaatst omdat er te laat is ingegrepen. Het is bij agressie heel belangrijk dat je snel gericht actie onderneemt en dat je weet hoe je ermee omgaat en wat je juist niet moet doen.

Katten vinden het niet altijd prettig om (langdurig) opgepakt te worden. Om te ontsnappen kan een kat agressie inzetten. Deze kat 'tongelt' (een conflictsignaal dat duidt op acute spanning), heeft haar oren plat naar opzij gedraaid en heeft met haar voorpootjes een onderarm vastgepakt. Als je deze kat blijft vasthouden, kan ze bijvoorbeeld gaan bijten of met haar pootjes trappelen en krabben in een poging om zichzelf te bevrijden.

Foto: Nienke Bijvoets

Agressie gericht op mensen: wat kun je als eigenaar doen?

- Een kat die opeens agressie vertoont, kan pijn hebben en daarom agressie vertonen. Laat de kat onderzoeken (en behandelen) door de dierenarts.
- Straf de kat niet voor het agressieve gedrag. Dit zorgt vaak voor verdere toename van zowel de spanning als de agressie.
- Voorkom dat je kat leert dat het toegestaan is om in handen of voeten te bijten. Speel alleen met de kat met speeltjes en niet met handen en voeten. Respecteer zelf ook grenzen die een kat aangeeft tijdens bijvoorbeeld aaien of oppakken.
- Veel katten vinden het spannend als mensen en (kleine) kinderen op visite komen. Het geluid van de voordeurbel is voor katten al een teken om te vluchten naar een veilige plaats. Als de visite binnen is en (direct) naar de kat toeloopt of contact zoekt met de kat, kan dit heel bedreigend voor hem zijn. In zo'n situatie kan een kat agressief gedrag (gaan) vertonen. In onze praktijk zijn we al meerdere casussen tegengekomen waar een kat op een gegeven moment agressief gedrag naar visite (of kleine) kinderen ging vertonen. Meestal

begint het met even blazen of grommen naar de visite of een slaande beweging met de voorpoot naar een uitgestoken hand. Deze agressie kan echter snel heel hevig worden waarbij volwassenen of kinderen gewond raken en zelfs behandeling van een arts moeten ondergaan. Als je weet dat je kat bang is van visite of als je gemerkt hebt dat je kat wel eens heeft geblazen of gegromd naar visite, houd de kat dan in een aparte kamer als er visite is. In het algemeen geldt dat het verstandig is om de visite te vragen om de kat met rust te laten en geen contact te zoeken met de kat.

- Wat te doen als je kat plotseling hevige agressie vertoont. Veiligheid voor mensen is eerste prioriteit. Zorg dat je de kat voorzichtig in een aparte kamer plaatst waar hij tot rust kan komen. Deze aparte kamer is dus niet je slaapkamer, want je wilt 's avonds waarschijnlijk gebruik maken van je bed. Als een kat hevige agressie heeft vertoond, kan het wel tot drie dagen duren voordat hij gekalmeerd is. Maak niet te snel contact met de kat, maar zorg er wel voor dat hij alle belangrijke bronnen tot zijn beschikking heeft, zoals water, voer en kattenbak.

Agressie tussen katten onderling

Agressie tussen katten komt regelmatig voor en is ook een van de gedragsproblemen waarvoor eigenaren heel vaak de hulp van een gedragstherapeut inroepen. De agressie ontstaat vaak tijdens of na de introductie van een nieuwe kat in het huishouden of buiten tussen buurkatten waarbij territoriale motieven een rol spelen. Ook kan een kat vanuit opgebouwde spanning, omdat hij bijvoorbeeld een buurkat in de tuin ziet, een huisgenoot aanvallen die toevallig in de buurt is. De kat reageert zijn spanning als het ware af op zijn huisgenoot. Hierna kan dan zelfs een heel goede relatie tussen katten die al langere tijd samenleven, ernstig verstoord raken doordat een negatieve associatie tussen de katten ontstaat.

Soms kunnen katten al langer in een passief conflict verwickeld zijn terwijl je dit als eigenaar niet hebt gemerkt. Agressieve gedragingen kunnen heel subtiel zijn: staren, bepaalde houdingen aannemen en afstand tot elkaar houden. Je moet goed weten waar je op moet letten om deze gedragingen te kunnen onderkennen.

Agressie gericht op mensen

Ook agressief gedrag van katten naar mensen is een veelvoorkomend probleem en een goede reden om de hulp van een gedragstherapeut in te schakelen.

Bij agressie gericht op mensen is vaak sprake van spelagressie, waarbij verkeerd aangeleerd spelgedrag optreedt, zoals het spelen met handen en voeten. Dit zien we vooral bij relatief jonge katten. Ook angstagressie en redirectie agressie komen regelmatig voor.

Hierbij kan een kat zich door iets of iemand bedreigd voelen of bijvoorbeeld pijn hebben en om die reden agressie vertonen. Of de kat kan opgebouwde spanning afreageren op de eigenaar of huisgenoten.

Tot slot

Het is altijd beter om agressie te voorkomen. Als een kat gedurende langere tijd agressie vertoont, wordt het lastig om dit gedrag nog om te buigen. De kat heeft immers geleerd dat zijn agressieve gedrag beloond wordt. Daarnaast is bijvoorbeeld straffen van een kat in de hoop dat hij stopt met het vertonen van agressief gedrag, niet zinvol. Dat heeft meestal zelfs een averechts effect. Het is dus heel belangrijk te weten wat wel en niet te doen. Vraag daarom in een vroeg stadium hulp van een professionele gedragstherapeut wanneer je kat met enige regelmaat (hevige) agressie vertoont.

Voor meer informatie over agressie bij katten of de contactgegevens van een professionele gedragstherapeut bij u in de buurt kunt u kijken op www.mijnkatisagressief.nl.

Meer weten over gedrag?

Neem voor meer informatie contact op met diergedragsspecialist Tinley, op www.tinley.nl, of tel. 0900 - 2020653.

